

ФІЛОСОФІЯ

УДК 329.63

Васильчук Є. О.кандидат політичних наук,
викладач Черкаського державного бізнес-коледжу
(Черкаси, Україна), E-mail: asdp_ua@bk.ru**Чернова Л. П.**кандидат філософських наук, доцент,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
(Київ, Україна), E-mail: asdp_ua@bk.ru

ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ МОТИВИ В РАДИКАЛІСТСЬКІЙ КАРТИНІ СВІТУ ПАНК-СУБКУЛЬТУРИ

***Анотація.** Проаналізовано специфіку формування екзистенційної картини світу однієї із найбільш екстремальних субкультурних течій – панків. Зроблено висновок про те, що екзистенційні мотиви в картині світу субкультури панків є специфічним виявом соціального протесту, а надмірна артикуляція танатофільї розуміється як основа системи цінностей, альтернативних домінантним у суспільстві.*

***Ключові слова:** панки, субкультура, смерть, свобода, визволення, екзистенційні мотиви, картина світу.*

Постановка проблеми. Нестабільність світоглядних орієнтирів сучасної молоді та експресивність її поведінки зумовлюються недостатнім життєвим досвідом і несформованістю соціальних позицій. Завищені соціальні очікування, а відтак і неможливість реалізувати свої надмірні потреби породжують у молодих людей високу тривожність, коливання оціночних суджень і схильність до спонтанних афектальних учинків.

Загострене відчуття соціальної несправедливості та схильність до надмірного емоційно-чуттєвого переживання життєвих негараздів впливають із характерного для молодого віку потягу до ризику й ірраціональних душевних хвилювань. Ілюзорне перебування «на межі», під загрозою незрозумілого і незбагненого, значною мірою зумовлює екзистенційність світогляду найбільш активних представників молодого покоління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості екзистенційності світогляду молодіжних субкультур фрагментарно презентовано у наукових статтях О. Авілової [1; 2], О. Дугіна [3], Є. Козицької [4], А. Новіцької [8] та ін. У пропонованій статті дається розгорнутий аналіз формування екзистенційної картини світу однієї із найбільш екстремальних субкультурних течій – панків.

Метою статті є аналіз екзистенційних мотивів у радикалістській картині світу панк-субкультури.

Виклад основного матеріалу. Бунтівний характер представників панк-субкультури як одного з екстремальних виявів молодіжного радикалізму позначений впливом різноманітних лібертарних і анархістських ідей. Їхні фундатори проповідують ідеали абсолютної свободи, звільнення від уявного і реального пригнічення творчої енергії особистості, а тому наголошують на необхідності демонстративного ухилення від участі в будь-яких суспільно значущих подіях. У межах такого світосприйняття сучасне суспільство та його інститути (сім'я, система виховання і навчання, держава тощо) визнаються химерними, репресивними і такими, що через вигадану здатність штучно стримувати творчий потенціал молодої людини мають бути не трансформовані, а знищені. Така «філософія руйнування», характерна для найбільш радикальних течій панк-субкультури,

проголошує своїми принципами соціальний альтернативізм, нігілізм та бунтарство. Різноманітні творчі колективи та спільноти, які є рупорами ідей субкультури панків, проповідують у своїх текстах і демонструють власним життєвим прикладом ілюзорні переваги культурної та повсякденної відчуженості від суспільства.

Гіпертрофований акцент на індивідуалізмі, агресії та бунті у світогляді панків має на меті подолати соціальну несправедливість, економічну нерівність, людський егоїзм, викрити недосконалість, фальш, «пластмасовість» найбільш популярних у суспільстві ідеалів. Тож для музично-поетичної творчості цієї субкультури соціальний нігілізм та протест, заперечення суспільних норм та ідеалів є не самоціллю, а спробою повернення до первинних архаїчних форм людського буття, де панували рівність, колективізм та відчуття підтримки.

Найбільш яскраво зазначені ідеї та принципи втілені у творчості одного з найбільш нонконформістських концептуальних панк-колективів – гурту «Гражданская Оборона». Безкомпромісні декларації й тексти «ГО», типово панківський, напівмаргінальний спосіб життя її лідера Є. Летова визначають життєвий стиль, культурно-естетичні смаки та соціально-політичні вподобання найбільш радикально налаштованих субкультурних груп і течій.

Уважаючи творчість панків викликом суспільству і бунтом проти системи установлених норм та цінностей, які підлягають спотворенню і знищенню, Є. Летов наголошував на тому, що творчість «ГО» та ідейно споріднених колективів – «... це завжди протест, це вічне повстання, це непримиренна війна проти системи, проти суспільства ситих» [7, с. 109]. Наявні в його текстах відчуття винятковості своєї долі, власної «позасистемності», аскетизму і приреченості формують екзистенційну філософію буття субкультури панків, спрямовану на руйнування оточуючого світу ціною власної загибелі.

Таким чином, у своїй творчості, послідовно дотримуючись панківських ідеалів, він проповідує маргінальний спосіб життя, соціальний нігілізм та опір будь-яким формам пригнічення особистості. Аналіз художньо-естетичної свідомості Є. Летова дозволяє виокремити декілька проблемних категорій, які формують складний екзистенційний світогляд субкультури панків.

Однією з найбільш актуалізованих у його творчості є *категорія «громадянськості»*. Вільна людина і репресивна держава, згідно з поглядами Є. Летова, завжди перебувають у стані постійного конфлікту, який здебільшого завжди є згубним для летовського ліричного героя. У художньому просторі Є. Летова цей герой постає в образі «вічного екзістанта», «опозиціонера», «революціонера», «партизана», «порушника буденного спокою».

Пафос тотального несприйняття і заперечення змушує летовського ліричного героя протистояти суспільним таборам, що ворогують між собою, представникам влади («сірим уніформам») і законслухняним «поважним громадянам». Окреслена вище опозиція визначає своєрідну карнавальну заміну, де «слухняні громадяни», які ототожнюються з тоталітарною державою, позбавлені душі й емоційно-чуттєвого сприйняття реальності [6, с. 89].

Ще в ранньому тексті «Поганая молодежь» (1983) Є. Летов цілеспрямовано зіштовхує «громадян» і тих, хто не бажає так зватися. Зазначене протиставлення руйнує зв'язки особистості, яка прагне свободи, із суспільством. Через це вона неодмінно відчуває на собі репресивний вплив держави [6, с. 74]. Ворожість держави неодмінно виявляється в її прагненні будь-що знищити вільних людей [6, с. 76].

Держава в інтерпретації Є. Летова не лише є тоталітарно-репресивною формою організації влади і суспільства, а й подається як специфічна кодифікована система. Ідейна дихотомія власного «Я» і будь-яких об'єктивних форм людського буття найповніше втілюється в пропагованому Є. Летовим антигромадянському й антиміщанському пафосі: «*Давайте будем жрать!*» [6, с. 72]. Така бінарність

створює в його текстах своєрідну антропоморфну просторову модель, де в одному семантичному полі стикаються діаметрально протилежні елементи, що прагнуть взаємного нівелювання [6, с. 78].

Використання антропоморфних художньо-естетичних прийомів дозволяє Є. Летову подавати різнопланові явища в єдиному контексті. Це спричинює актуалізацію в летовській творчості первісної живої сутності в явищах неживої природи. Отже, його соціально-протестний і антигромадянський пафос містить цілком конкретне прагнення повернутися до початкових форм людського буття та пов'язаних із ним архетипів. Летовська настанова, спрямована на протистояння уявного «раю архетипів» механічній упорядкованості держави, простежується й на мовному рівні, що підтверджується значною кількістю «тілесних» метафор: «*Шершавая заполночь пышно свербилась, сморкалась, роилась*» [6, с. 59]. Саме дисолюція, «гниття» суб'єкта стає його первинною, внутрішньою природою. Таке уречевлення метафори повертає її до первісного змісту.

Таким чином, «держава» у творчості Є. Летова – це механічна бездушна система, в опозиції до якої й реалізується художній та соціально-політичний радикалізм творчості панк-колективу «Гражданская Оборона». Є. Летов свідомо підкреслює ідейне вичерпання і неспроможність держави як способу організації влади і суспільства. Через це він подає себе провісником альтернативної, принципово іншої, системи. Прагнення посісти виключне становище відразу у двох взаємно протиставлених системах зумовлює маргіналізацію його опозиційно налаштованого ліричного героя. Цей соціальний статус досягається через заперечення власної людської природи, руйнування тіла, фізичну смерть, що уподібнюється формі протесту, яка передбачає вихід на принципово інший рівень людського буття.

Намагання підкреслити власний індивідуалізм та неповторність спрямовує пізнавальну активність молодих людей у бік різноманітних соціально-табуированих тем. Через це у творчості різноманітних субкультурних груп і течій, зокрема й у панків, однією з найбільш поширених є *категорія «смерті»*. Демонстративне «загравання» з темою смерті є вагомим ідейним складником молодіжного радикалізму, що має на меті привернути увагу суспільства до самодіяльності найбільш активних молодих людей. Сама смерть як фізіологічне явище інтерпретується в субкультурному середовищі як найбільш дієвий засіб висловити свою незгоду і протест проти ілюзорного або реального пригнічення творчого потенціалу молоді. Спроби усвідомлення невідоротності завершення земного існування, уявне вичерпання прийнятних у суспільстві методів та засобів протесту, трагічна загибель рідних або найбільш близьких людей змушують різноманітних ідейних натхненників субкультурних груп і течій романтизувати ідею смерті, формувати власні сенси життя. Такі настрої об'єктивно знаходять своє відображення в деклараціях, поетичній творчості та поведінці субкультурних активістів.

Через це танатофілічні мотиви у творчості Є. Летова є одними з найбільш улюблених форм соціального конфлікту [6, с. 45]. Сучасні дослідники сходяться на думці про визначальну роль мортальних категорій у його творчості. Так, О. Авілова вважає, що саме цей семантичний комплекс є домінуючим в екзистенційній картині світу субкультури панків [1, с. 617]. А. Новицька, досліджуючи пісенну лірику Є. Летова, наголошує на базовому характері категорії смерті в його художньому світі, що зумовлює залежність від неї інших поетичних категорій – логічності, фізіологічності, родинності, громадянськості тощо [8, с. 160]. Летовський танатофілізм, як зазначає О. Дугін, простежується у спробі досягнути смерть у метафізичному контексті, інтерпретуючи її як подолання життєвих негараздів та початок нового життя. Останнє можливо знайти, перебуваючи в стані різноманітних екзистенційних страждань – відчаю, страху, болю, суїцидально-депресивних переживань тощо. Лише смерть у летовській

інтерпретації може вивести особистість до нового виміру, вільного від тоталітарних законів концентраційного зовнішнього світу і сприятливого для набуття істинної свободи [3].

Характерними в цьому контексті є слова самого Є. Летова, який своїм завданням убачав таке: «...довести ситуацію до межі, до того моменту, коли тобі загрожує смерть. Домогтися того, щоб сама реальність, ця тотальна жахлива тиранія «князя світу цього», здійснила активні дії для твого знищення. Оскільки лише в цьому стані ти можеш перевірити, чи дійсно ти чогось вартий, чогось можеш, – у стані війни, коли ти на волосині. Будь-яка влада є тиранічною Системою, що чинить свавілля в ім'я «князя світу цього»...» [7, с. 114]. Радикальний протест через смерть, як зазначає цитована вище О. Авілова, зумовлює щедre використання в пісенній творчості Є. Летова обценної лексики. Демонстративне використання вульгарних «матеріально-тілесних» тем, на її думку, має порушити природний біологічний процес життя людини, надати йому вкрай спотвореного вигляду [2, с. 35].

Сформований і пропагований Є. Летовим у субкультурному середовищі екзистенційний образ «радикального протестанта» і «повстанця» передбачає його утвердження в суспільстві через найбільш безкомпромісні форми соціальної деструкції та руйнування. Найвищим виявом такої «жертвовності» є, безумовно, смерть. Сам Є. Летов в інтерв'ю «...Одинаки більш небезпечні для соціуму, ніж цілий рух...» своє життєве покликання вбачав в осягненні життя «...через руйнування, через смерть...». У цьому ж контексті він зазначав: «За вихід за межі ти платиш смертю...» [7, с. 3, 5].

Фізична смерть у Є. Летова завжди асоціюється з повною тілесною деструкцією. Використовуючи прийоми поетичного антропоморфізму, він формує семіотичну модель тіла-простору, яка реалізується через ригідні, «закриті» лексеми «яма», «могила», «труна», «трамвай», «ліфт» тощо. Фізична смерть летовського ліричного героя відбувається внаслідок його переміщення до цього простору [5, с. 83]. Просторовий рівень, який у буденності асоціюється з побутовим комфортом, у летовській інтерпретації семантично пов'язується з припиненням фізичного існування.

Найбільш характерною в цьому контексті постає модель будинку, яка традиційно сприймається як власний гармонійний простір. Натомість у Є. Летова ця модель співвідноситься з людським тілом, позбавленим душі. З неї випливає образ будинку-труни, «мешканцем» якого є небіжчик [5, с. 58]. Будинок, який у побутовому сприйнятті завжди символізує життя і родинний затишок, стає в Є. Летова втіленням смерті, своєрідним антибудинком та підземним простором [5, с. 49].

Як бачимо, смерть подається як настанова на радикальну поляризацію летовського ліричного героя і традиційних форм людського буття. Це протиставлення супроводжується руйнуванням тілесної цілісності, що неминуче призводить до актуалізації екзистенційних мотивів.

Тож поряд із семантично близькими до категорії смерті лексемами (сон, суїцид, труна, могила та ін.) артикулюється мотив «порожнього», «мертвого» слова [6, с. 252]. Спроби осягнути первинний міфологічний зміст слова, виявити наявні в ньому заковані сенси й архетипи формують своєрідну летовську антропоцентричну міфологічну концепцію, яку умовно можна позначити як «слово-тіло». «Мертве», «спорожніле» слово співвідноситься ним із тілесною деструкцією, що неодмінно пов'язується із семантикою смерті.

Таким чином, смерть у картині світу ідейних натхненників субкультури панків є засобом подолання зовнішніх, матеріальних кордонів, що стримують творчий розвиток особистості. Цей у летовській інтерпретації «невидимий ліфт на запределный этаж» є специфічною альтернативою уявній безглузості й абсурдності людського буття, рухом по вертикалі донизу. Сам Є. Летов пояснював сутність

смерті як ситуацію, «...коли з надто обмеженого стану потрапляєш до надто розширеного стану». Далі він говорить: «...Після смерті, мабуть, дається повне знання про все... А ось наскільки людина є обізнаною в цьому, я не знаю, це містичне питання. Я можу розмірковувати лише зі своєї дзвіниці, а вона в мене дуже маленька. Моє розуміння є дуже обмеженим. Мені здається, що після смерті людині дається повне знання...» [7, с. 80].

Екзистенційно-філософська етика субкультури панків впливає з настанови на боротьбу з різними виявами тоталітарних утисків особистості. Вважаючи буття людини безсенсовим і абсурдним, активісти цієї молодіжної течії стверджують, що опір йому можливо здійснювати виключно в парадоксальних і маргінальних формах. У такий спосіб категорія смерті із суто фізіологічного явища екстраполюється в соціальний контекст. У загальному панківському пафосі протесту і боротьби семантика смерті певною мірою ототожнюється із соціальним протестом, який подається в образній *категорії «війни»*.

Є. Летов, намагаючись довести нероздільну єдність категорій смерті та війни для панківського світогляду, зазначав, що життя і творчість панків – «...це трамплін, війна, й ті, хто вступив на цей шлях, уже не можуть повернутися назад...». Розглядаючи власну творчість як «боротьбу», він вважає, що «...ідеальний стан суспільства – це війна. Війна в глобальному сенсі... Творчість – це війна. Життя – це війна...» [7, с. 167].

Усвідомлення себе «солдатом» цієї ілюзорної «війни» зумовлює поляризацію світогляду панків, адже наявність у суспільстві уявної «лінії фронту» вимагає ідентифікувати образ свого «ворога» [6, с. 230]. В інтерпретації Є. Лєтова цей образ має найбільш загальний, абстрактний вигляд. Його ліричний герой змушений протистояти суб'єктам матеріального простору («поважним громадянам», «сірим уніформам» тощо), які підкоряються законам формальної логіки та свідомо «продалися», тобто відмовилися від ідеального світу на користь матеріальних благ.

Отже, у творчості Є. Лєтова з'являється ще одна інтерпретація війни як конфлікту духовного й тілесного світів, де ліричний герой має уникати впливу уречевленого, матеріального світу [6, с. 110]. Цю життєву дилему панк, на думку Є. Лєтова, має подолати через руйнацію своєї тілесної плоти, адже людська тілесність є кордоном між матеріальним і духовним світами людини [6, с. 261]. Тому прагнення зруйнувати соціальне, людське, повернутися до первинних, «чистих» форм людського буття неодмінно корелює у світогляді панків зі смертю. Ілюзорна безглуздість соціального життя в усіх його виявах змушує Є. Лєтова визначити наскрізною темою своєї творчості суїцид як вищу форму заперечення матеріального буття людини [6, с. 261].

Така форма соціального опору, або «війна» – в картині світу субкультури панків, є гранично екзистенційною. Вона поєднує психологічну, тваринну екзальтацію, дух скепсису, анархічне бунтарство, епатаж, потяг і пошук потаємного, незвіданого та незвичного. Тотальне заперечення всього соціального в інтерпретації ідейних натхненників субкультури панків має вивільнити людину від зобов'язань «сірого», буденного життя і перенести її до сфери трансцендентного і метафізичного, де починається ідеальне життя, сповнене свободи та позбавлене будь-яких утисків. Зокрема, Є. Лєтов в інтерв'ю «Напад – це найкраща оборона» визначав свою творчість як «систему цінностей, що перебуває за смертю» [7, с. 31]. Таке відчуття приреченості та трагічності власної земної долі породжує, як вважає Є. Козицька, «...трагічне відчуття катастрофічності навколишнього світу, болісне переживання тотальної девальвації високих ідеальних цінностей у реальній практиці сьогодення, складне ставлення до культурної спадщини минулого...» [4, с. 50].

Саме через «війну» і «смерть» відбувається концептуалізація інших смислових категорій панківського світогляду – «свободи» та «визволення». Потяг до свободи

є головним рушієм панківського протесту, що виявляється як можливість вільно сповідувати і поширювати власні погляди, опікуватися власними справами, не підкорюючись будь-яким впливам соціальних інститутів (сім'ї, системі виховання й освіти, державі тощо). Панківський анархізм у межах цієї категорії виявляється не через прихильність до певної ідейно-політичної доктрини і сформованої на її основі соціальної практики, а як абсолютна природна цінність, що дається кожній людині від народження. Тож свобода панків – це прагнення вийти за межі встановлених суспільних норм і правил, які розуміються ними виключно як система архаїчних, святенницьких табу і заборон.

Проте спроби панків вийти «за межі» неодмінно наштовхуються на протидію з боку суспільства і держави. У намаганнях подолати ці штучні перешкоди й простежується зміст категорії «визволення». Настанови на соціальну деструкцію і руйнацію стають сенсом панківського буття, однак їхній опір має не кримінальні, а здебільшого асоціальні вияви. Проголошення своїми цінностями демонстративно маргінального способу життя, схвального ставлення до вживання алкоголю і наркотичних речовин, спроб суїциду має на меті досягнути удаваного «визволення» від репресивного впливу оточуючого світу, здобути абсолютну, ідеальну, ніким та нічим необмежену свободу.

Таке екзальтоване прагнення свободи, що спостерігається в текстах ідейних натхненників субкультури панків, спонукає молодих людей до абстрагування від зовнішнього світу, формує в них соліптичне ставлення до суспільства і бажання створити власний «мікросоціум», до якого можуть увійти лише маргінали, позбавлені жодних зобов'язань за будь-що і перед будь-ким [7, с. 80]. Кінцевою точкою такого «визволення» для панків є фізична деградація та передчасна смерть як закономірний наслідок неупорядкованого життя і своєрідний символ остаточного розриву з ілюзорно репресивним суспільством.

Висновки. Як бачимо, картина світу субкультури панків пронизана специфічними екзистенційними мотивами. Їх надмірне використання у творчості та деклараціях ідейних рупорів панківського протесту призводить до відокремлення від суспільства і духовної замкненості представників цієї субкультури. Соціальний песимізм, зневіра в суспільних ідеалах, надмірний ідеалізм і абсолютизація людської свободи породжують у їхній уяві найбільш безкомпромісні шляхи боротьби за своє існування. Десакралізація смерті в панківському світогляді відбувається через використання пов'язаної з нею проблематики як засобу граничного епажажу. Усвідомлення фізичного існування лише як вимушеної форми людського буття, якої можна досить легко позбутися, дозволяє панкам досягнути ілюзорної абсолютної свободи.

Отже, екзистенційні мотиви в картині світу субкультури панків є специфічним виявом соціального протесту, а надмірна артикуляція танатофільї розуміється як основа системи цінностей, альтернативних домінантним у суспільстві. Загальний ідентифікаційний метасюжет панківського світогляду поєднує такі мотиви, як заперечення власної людської природи, необхідність руйнування людської тілесності, смерть як протест і шлях до самовдосконалення.

У подальшому перспективними проблемами для наукової розробки автори вважають розкриття специфіки структурно-типологічної організації субкультурного молодіжного радикалізму.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Васильчук Є. О. Мортальні концепти в ідейному базисі панк-субкультури (на прикладі творчості Є. Лєтова) / Є. О. Васильчук, О. Р. Авілова // Гілея (науковий вісник) : зб. наук. праць / [гол. ред. Вашкевич В. М.]. – К. : УАН ТОВ «НВП «ВІР». – 2011. – Вип. 54 (11). – С. 616–620.

2. Васильчук Є. О. Особливості формування доктринальних засад ідейного базису радянської панк-субкультури (на прикладі творчості Є. Лєтова) / Є. О. Васильчук, О. Р. Авілова, О. М. Ільїн // Вісник Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право : зб. наук. праць. – К. : ІВЦ «Політехніка», 2011. – № 4 (12). – С. 32–36.

3. Дугин А. Егор Летов: работа в черном [Электронный ресурс] / А. Дугин // [Официальный сайт группы «Гражданская Оборона»]. – Режим доступа : www.gr-obogona.ru/pub/pub/1056115072.html. (дата звернення 20.06.2015) – Назва з екрана.

4. Козицкая Е. А. «Чужое» слово в поэтике русского рока / Е. А. Козицкая // Русская рок-поэзия: текст и контекст : сб. науч. тр. – Тверь : Твер. гос. ун-т, 1998. – С. 49–56.

5. Летов Е. Русское поле экспериментов / Е. Летов, Я. Дягилева, К. Рябинов. – М. : Дюна, 1994. – 112 с.

6. Летов Е. Стихи / Е. Летов. – М. : Хор : Нота, 2003. – 501 с.

7. Летов Е. Я не верю в анархию : сборник статей / Е. Летов. – М. : Скит Интернэшнл, 2001. – 213 с.

8. Новицкая А. С. «Партизан» и «превосходный солдат»: лирический герой Егора Летова 1985–1989 гг. / А. С. Новицкая // Русская рок-поэзия: текст и контекст : сб. науч. тр. – Тверь ; Екатеринбург : Твер. гос. ун-т : Урал. гос. пед. ун-т, 2010. – Вып. 11. – С. 160–165.

REFERENCES:

1. Vasylychuk Ye. O., Avilova O. R. Mortalni kontsepty v ideinomu bazysi pank-subkultury (na pryklady tvorchosti Ye. Lietova) // Hileia (naukovyi visnyk) : zb. nauk. prats. – K. : UAN TOV «NVP «VIR». – 2011. – Вып. 54 (11). – С. 616–620.

2. Vasylychuk Ye. O. Avilova O. R. , Ilin O. M. Osoblyvosti formuvannia doktrynalnykh zasad ideinoho bazysu radianskoï pank-subkultury (na pryklady tvorchosti Ye. Lietova) // Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskyi politekhnichnyi instytut». Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo : zb. nauk. prats. – K. : IVTs «Politekhnik», 2011. – № 4 (12). – С. 32–36.

3. Dugin A. Egor Letov: rabota v chernom [Electronic resource]. – Access mode : www.gr-oborona.ru/pub/pub/1056115072.html. (Accessed 20 July 2015)

4. Kozitskaya E. A. «Chuzhoe» slovo v poetike russkogo roka // Russkaya rok-poeziya: tekst i kontekst : sb. nauch. tr. – Tver' : Tver. gos. un-t, 1998. – S. 49–56.

5. Letov E., Dyagileva Ya., Ryabinov K. Russkoe pole eksperimentov. – М. : Dyuna, 1994. – 112 с.

6. Letov E. Stikhi. – М. : Khor : Nota, 2003. – 501 s.

7. Letov E. Ya ne veryu v anarkhiyu : sbornik statey. – М. : Skit Interneshnl, 2001. – 213 s.

8. Novitskaya A. S. «Partizan» i «prevoskhodnyy soldat»: liricheskiy geroy Egora Letova 1985–1989 gg. // Russkaya rok-poeziya: tekst i kontekst : sb. nauch. tr. – Tver' ; Ekaterinburg : Tver. gos. un-t : Ural. gos. ped. un-t, 2010. – Вып. 11. – С. 160–165.

Васильчук Е. А., кандидат политических наук, преподаватель Черкасского государственного бизнес-колледжа (Черкассы, Украина), E-mail: asdp_ua@bk.ru

Чернова Л. П., кандидат философских наук, доцент, Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова (Киев, Украина), E-mail: asdp_ua@bk.ru

Экзистенциальные мотивы в радикалистской картине мира панк-субкультуры

Аннотация. Проанализирована специфика формирования экзистенциальной картины мира одного из наиболее экстремальных субкультурных течений панков. Сделан вывод о том, что экзистенциальные мотивы в картине мира субкультуры панков являются специфическим проявлением социального протеста, а чрезмерная артикуляция танатофилии понимается как основа системы ценностей, альтернативных доминантным в обществе.

Ключевые слова: панки, субкультура, смерть, свобода, освобождение, экзистенциальные мотивы, картина мира.

Vasylychuk Ye., PhD in political sciences, Lecturer at the Cherkassy State Business College (Cherkasy, Ukraine), E-mail: asdp_ua@bk.ru

Chernova L., PhD in philosophical sciences, Docent, National Pedagogical Dragomanov University (Kyiv, Ukraine), E-mail: asdp_ua@bk.ru

The existential motives in the film radicalize world punk-subculture

Abstract. Specificity of formation of existential world view one of the most extreme subcultural movements panks. It is concluded that the existential motifs in the film world punk subculture is a specific manifestation of social protest and excessive articulation death is understood as the basis of values, alternative dominant in society. Total plot identification punk ideology combines

motifs such as the denial of their own human nature, the need for the destruction of human physicality, death as a protest and a path to self-improvement.

Key words: *punk, subculture, death, freedom, liberation, existential motifs world view.*

УДК 130.123 (045)

Ардашова Я.І.,

старший викладач кафедри авіаційної психології
Національного авіаційного університету (Київ, Україна),

E-mail: yasenka_ponamka@ukr.net

ПСИХОКУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНОГО ПОСТУПУ СУСПІЛЬСТВА

Анотація. Досліджуються особливості становлення психокультури в контексті культурного поступу суспільства. Описуються витоки формування індивідуальної психокультури, особливості її становлення. Аналізуються особливості взаємовпливів індивідуальної та суспільної психокультур різних епох.

Ключові слова: *Індивідуальна та суспільна психокультура, особистість, духовне зростання, світоглядні особливості, культура.*

Вступ. Актуальність дослідження проблеми психокультури обумовлена її провідною роллю в життєдіяльності людини, її спілкуванні, соціальній адаптації, продуктивному особистісному розвитку, і найважливіше – духовності. Було виявлено, що особливості, які вкладаються у поняття «психокультура» довгий час досліджувались у рамках інших понять, таких як «духовність», «колективне несвідоме», «ментальність» тощо, і лише у 80-ті роки ХХ століття починає виокремлюватися власне поняття «психокультура». Проаналізовані роботи таких філософів, як В. Вундта, С. Кримського, Е. Фромма, А. Швейцера, М. Шелера, К. Юнга та ін., показали, що психокультура згадується в узагальненому вигляді у контексті розгляду колективного несвідомого або духовності народу. Тобто, психокультура переважно розглядалася в рамках суспільного буття як психокультура соціуму загалом, етносу зокрема.

Крім того перш за все цей феномен привернув увагу психологів. Проте саме філософсько-антропологічний аналіз дає змогу цілісно, комплексно підійти до проблеми формування психокультури особистості та показати її відмінності від психокультури соціуму.

Зрозуміло, що на формування психокультури особистості впливають особливості психокультури соціуму, які надають специфіку психокультурі особистості. Проте, сама культура може змінюватися тільки під впливом внутрішніх змін кожної людини, адже особистість привносить у світ тільки те, що вона цинить, приймає, те, що їй подобається. Тобто людина буде взаємодіяти тільки з тими проявами зовнішньої культури, які віддзеркалені в ній самій.

Саме тому доцільно розглянути особливості становлення психокультури в контексті культурного поступу суспільства.

Постановка проблеми. Необхідність ґрунтовного філософського осмислення феномену психокультури вимагає звернутися до витоків його наукового пізнання. Для того, щоб зрозуміти особливості психокультури ХХІ століття, необхідно подивитися на неї крізь призму культурного поступу суспільства. Необхідно зазначити, що кожна з історичних епох, що представляє собою певний еволюційний рівень розвитку культури і людини, внесла свій внесок у формування психокультури. Індивідуальна психокультура стала об'єктом філософського дослідження в останній третині ХХ століття, проте – це не може бути свідченням того, що сам по собі, як невиокремлена структура вона не існувала ще з часів, коли тільки зароджувалася особистість та суспільний устрій, тому дослідження психокультури